

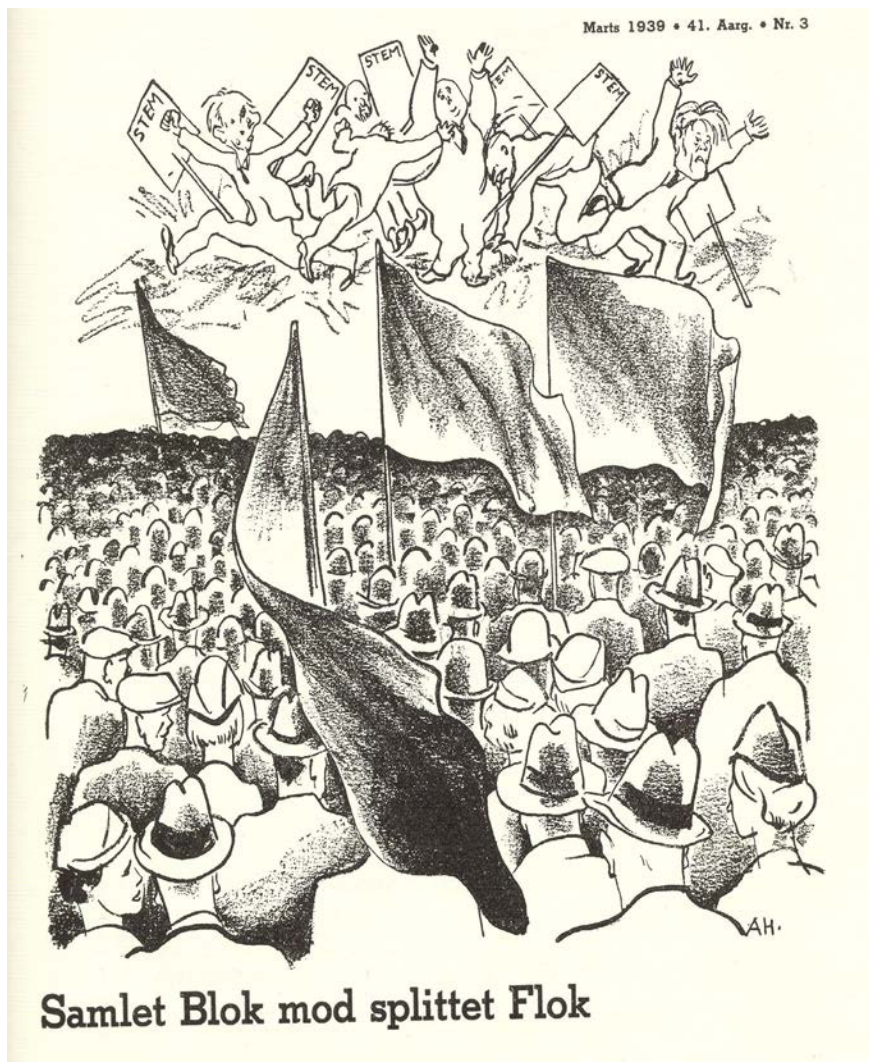
ASRA NYT

Arbejderhistorisk Støttekreds Ringkøbing Amt

29. Årgang

nr. 3.

2012

Issn: 0906-2939

ASRA NYT

Udgivet af ASRA

Ålykkevej 3. 7400 Herning

Tlf.: 2931 9225

Telefonen er åben i arkivets åbningstid, hver anden onsdag i lige uger fra kl. 10,00 til 15,00

Vi kan endvidere kontaktes på vores hjemmeside:

www.asra.dk

eller hos bestyrelsen:

Formand:

Andreas Iversen

Tlf.: 9737 1989

Kasserer:

Jørn Jensen

Tlf.: 9712 9571

Redaktion:

Bent Kruuse

Elly Madsen

Jørn Jensen

Leo Skaaning

Deadline for næste nummer den 15. nov. 2012

Bladet trykkes med hjælp fra 3F - Herning

Tegningen på forsiden

fra Snedkeren 1939

"Den 3. April bliver en stor Dag i Danmarks Politiske Historie. Den Dag gør Folket op med Resterne af Fortidens Reaktion, ogsaa den, der møder i Smaapartiernes nye Forklædning."

Sådan skriver Thorvald Stauning i Snedkeren fra 1939.

"Vi har set Resultatet. En Række Love, fremsat af Oppositionen som det før var umuligt at gennemføre, fordi de blev forkastet i Landstinget, nu blev til Virkelighed. Tugthusloven er borte, Lærlingeloven gennemført, Forbud mod Overarbejde, Arbejdsløshedsloven forbedret, Ferieloven med 14 Dages Ferie med løn til alle fra 1940, er gennemført.

Og nu gennemføres en ny Grundlov, Den betyder Fjernelse af enhver Uretfærdighed fra Fortiden.

For kun 2½ Aar siden fik Regeringspartierne Magten i Landstinget,. Nu gaar man ud i Valgkampen for at fjerne dette Ting.

Demokratiet kræver tidssvarende Former at arbejde under."

Mød frem paa Valgdagen - Stem for Fremskridt og Folkestyre - Stem for det Parti, der varetager dine Interesser og som bygger Fremtidens Danmark.

Stem paa Socialdemokratiet!

Leder.

Efter en god og veloverstået ferie, er vi nu klar til at tage fat på arbejdet i arkivet i ASRA igen.

Som omtalt i sidste blad deltog ASRA i 1. maj arrangementet med en stand i Laugesens Have sammen med Lo – Faglige Seniorer. Det var et godt arrangement med omkring 1000 til 1200 besøgende.

Der var virkelig mange der besøgte vores fælles stand, og de viste stor interesse for de udstillede ting samt stillede mange spørgsmål til arbejdet omkring LO – Faglige Seniorer, samt ASRA.

Så formålet med at synliggøre begge foreninger lykkedes ganske godt. Det er ikke sidste gang vi laver en eller anden form for samarbejde.

ASRA's vandrestilling har i år stået i 3F Holstebro. På opfordring fra Lo – Faglige Seniorer vil den her efter sommerferien blive stillet op i Aktivitetscentret i Struer, hvor den så skal stå resten af året.

Asra er nu af Herning kommune blevet godkendt som tilskudsberettiget forening i henhold til folkeoplysningsloven, så vi fremover kan få tilskud til vores lokaler. Godkendelsen kræver dog, at vi må ændre nogle få ting i foreningens vedtægter, som vi så må tage fat på i bestyrelsen til vores generalforsamling.

Både i arkivholdet og bestyrelsen, har der i den senere tid været en del snak om, hvordan vi arkiverer og opbevarer arkivalierne for eftertiden, og ikke

mindst nu hvor vi lever i den elektroniske tidsalder, der bliver jo ikke ført protokoller længere. Alt foregår jo nu på EDB.

Så inden vi begynder at investere i nyt isenkram og eventuelt går på nettet, har vi besluttet at nogle af os aflægger Arbejdersmuseet et besøg for at studere, hvordan de gemmer/håndterer computerbaserede arkivalier.

Der bliver i denne agurketid diskuteret og skrevet mange ting, blandt andet afgifter og skatter. I en opgørelse fra skatteministeriet viser det sig at VK regeringen satte skatte og afgifterne op 287 gange i denne regeringstid fra 2001 til 2011.

Det betyder med andre ord, at VK-regeringen sine 120 måneder ved magten gav skatter og afgiftsskruen et nyt vrid 2,4 gange hver måned.

Venstres slogan om at "det ikke må være dyrere at være dansker", som Venstres folketingspolitikere igen og igen gentager som en papegøje klinger unægtelig noget hult, når man selv har været med til så mange skatte og afgift stigninger.

*Andreas Iversen
formand*

Jeppe Aakjær

af Børge Nielsen

Kildemateriale: jeppeaakjaer.dk, google
forfatteren selv

Kære læser

For nylig fik jeg af de lærde medarbejdere på ASRA's Arkiv til opgave at skrive om én af vore store arbejderdigtere. Hvorfor jeg har valgt, som jeg har, håber jeg nedenstående på at belyse.

Derfor!

Arbejderdigtere skriver om frihedens fugle, blodrøde faner og andre smukke ting. Men rigtige arbejderdigtere ryger i spjældet for deres synspunkter.

Det skete for Jeppe Aakjær d. 17 januar 1887, hvor han blev arresteret for sine foredrag mod Indre Mission og om Den franske Revolution, her sad han i 17 dage. 10 år senere fik han dog hævn med sit egentlige forfattegenembrud 'En Mission og Dens Høvding'. Med 'Vredens Børn', en skildring af landtyendes usle forhold, var han ligefrem med til at ændre lovgivningen. Efter en sand mediestorm, næsten 1000 avisartikler, de fleste imod, nedsatte rigsdagen en kommission med bl.a. Peter Sabroe, og det lykkedes at få fjernet den forhadte tyendelov. Senere kom visen om 'Jens Vejmand', hvor hans sociale indignation fandt sin kunstneriske form.

Opvæksten.

Jeppe Aakjær, født Jensen d. 10. september 1866 voksede op med sine 7 søskende på den fattigste gård i Aakjær. Her blev han, allerede inden skolealderen, sendt afsted med forældrenes dyrehold ned til engene ved Karup Å, og skulle der ikke passes dyr, var der masser af andre pligter. Men i Fly Skole fandt man hurtigt ud af, at drengen havde boglige evner. Med lokale folks hjælp førte det nu til et ophold på Staby Højskole i 1882. Dette blev det første i en længere række af skoleophold, og mange flere år på skolebænken, end både Jeppe og hans forældre havde forudset.

Opbrud

Nu måtte den unge mand til hovedstaden. I 1884 blev han indskrevet på Blågårds Seminarium, hvorfra han tog præliminæreksamen i 1886. Så fulgte Askov Højskole 1887- 1888, hvorefter han begyndte at undervise. Det brød han sig ikke om, idet han ikke mente at kunne lære børnene noget. Bedst syntes han om at undervise på en højskole, men da han i 1892 stod med en fyreseddel i hånden fra Københavns Højskole, måtte han jo starte forfra,

han måtte videreuddanne sig. I mellemtiden havde han derhjemme mødt Marie Bregendahl. De blev forlovede i 1888, hvorefter de sammen flyttede til København i 1892, hvor de blev gift året efter.

Studenterårene

I 1895 fik Jeppe Aakjær, med økonomisk hjælp hjemmefra, sin studentereksamen. Men da han ville læse historie på Københavns Universitet meldte hverdagen sig. Marie drev et pensionat, og han måtte læse korrektur for forskellige aviser om natten og studere om dagen. Da man samtidig havde fået sønnen Svend, blev det mere, end den lille familie kunne klare, og man skiltes i 1900. Siden er Marie blevet en anerkendt forfatter. Jeppe var efterhånden også blevet et navn, der ernærede sig ved sit forfatterskab og diverse avisskriverier. Her skal lige nævnes: Studierne blev aldrig fuldført. Nu dukkede længslen efter det Jydske op. Han havde i 1902 mødt den skønne Nanna Krog, som han først, på grund af rod i sine ægteskabspapirer, kunne blive gift med i 1907.

Jenle

Sammen med bro'ren Jens blev det besluttet at opføre gården Jenle. Jens skulle så være landmand, og Jeppe skulle bare digte. Idyllen varede kun kort. Jens og Nanna kunne ikke enes, og til sidst røg gården på tvangsauktion i 1910. Et konsortium overtog, og Jens måtte forlade gården, mens Nan-

na og Jeppe blev boende. I 1919 kunne konsortiet så købes ud, og Aakjær blev enejer. Nu skulle han pludselig både være bonde og digter. Det passede ham ikke. Derimod hørte man om hans rolle som vært på Jenle: 'Det var en rolle som ingenlunde var ham ukær'. I 1929 lykkedes det ham at forpagte gården ud, så han igen kunne nøjes med at være digter. Selv om ikke alt gik, som det skulle på Jenle, blomstrede familielivet dog, og børnene Solvejg og Esben kom til.

Forfatterskabet.

Det vil føre for vidt her at opremse titlerne, men gå selv på biblioteket og underesøg. Her skal blot nævnes, at Aakjær fra Det Ancherske Legat i 1906 modtog en pris på 1800 kr. For pengene tog han en tur rundt i Europa: Det mest givende på turen var besøget i Skotland, hvor han fik kendskab til Robert Burns, forfatteren til 'Auld lang Syne' som blev oversat til 'Skuld gammel venskab.' Jeg vil nedenunder, i stærkt redigeret form, gengive noget af Aakjærs skriblerier. Han påstod selv at kende manden, og at dette blot er et referat. Men mon?:

'Af gammel Jehannes hans Bivelskistaarri' om Methusalem:

'Han bløw jo ni hunder og ni og tres aar inden han død, hwisomenstid det helsen er sand; men det forstaar sæ: Saa war han jo ogsaa halvfems, inden

han ku gaa med æ hjølli!

Sjel hed han Methuselem, og æ muer det war Ma'Thuselem, æ faar's navn wed a ett nø forre for, men æ slaw sku wær redle nok.

Da han nu war skrejn øwer de fyrre, så begynd æ muer aa snak mæ ham om, te nu sku han te aa aasi æ pat te en minder, der war i kom. Saa bløw han da rent saa faale harmt, indte de haaj faat ham lært aa skraa.

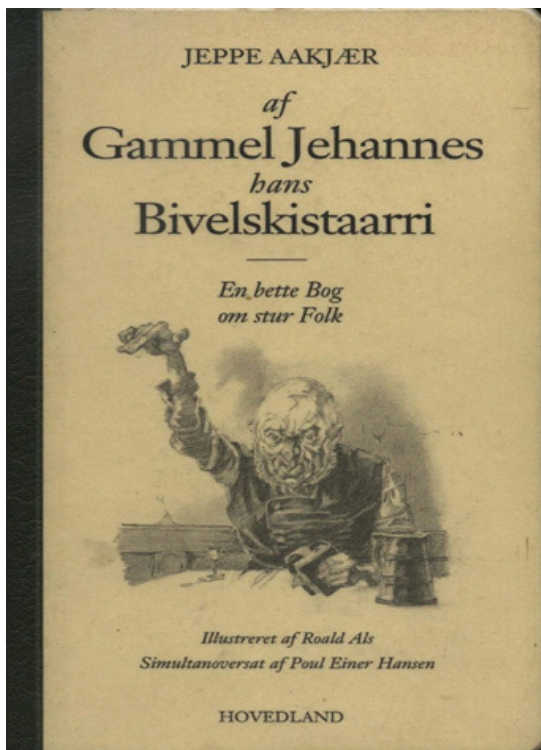
Han haaj jo 'tt den samm maal på æ tid som en naaen jen. En daa haaj de send ham ad æ mues aa graw tørr. Han war gavn ud ved majdaastid, og han kom hjem te kjørmes; da war han trængende for hans nætter. Det haaj han nu

tawn for jen daw.

A ved ett, te han bløw gywt nowesind. Han haaj nok hat æ i tanker aa foranner sæ now gaang, men inden han fæ sæ betint, war æ sølle pig baade død og henn.

I hans walmajtsdaw maat han jo affensir for æ fød som en naan, men da han bløw aalder, sø han gjan ved æ kagel, ligmøj om en war warm he kold.

Han bløw saamænd en ring mennesk, inden Worherr to ham; æ brændmen ku han ett taal, og æ brød ku han æ faa tøgged. De sidst fi'hunder aar laa han jo kommunen te byrde. For han løwed iløwle ett saa læng, te han fik nø nytt af æ alderdomslov.'

Jeppe Aakjærs død

Jeppe Aakjær døde på Jenle d.22 april 1930. Han var gået i haven fra morgenstunden, som han plejede, her faldt han om, ramt af et hjertestop 63 år gammel. Dødsbudskabet blev modtaget med sorg, ikke alene i Salling, men over hele landet. Derfor startede hans ligfærd på plænen ved Jenle, videre til Skive hvor 5000 var mødt op og til Aarhus, hvor man skønner, at mellem 40- 50000 deltog. Derefter til København, hvor der blev holdt en radiotransmitteret højtidelighed i Idræts- huset. Herfra blev kisten kørt til Bispe- bjerg Krematorium.

Aakjærs urne er nu sat ned i gravstedet i skoven ved Jenle. Her er også hans elskede Nanna, der boede på Jenle til sin død i 1962, sat ned.

Efterskrift

Jeg ved ikke om Jeppe Aakjær var ate- ist, eller det blot var et udslag af hans radikalt- sociale sindelag: 'Knæk sab- len, vælt tronen og styrk kirken', der gjorde, at ingen kirkelige handlinger fandt sted i forbindelse med hans død. Måske var det blot en hilsen til 'Mis- sionen'.

Med denne lille historie, som mere er en beskrivelse af hans levned end en beskrivelse af hans forfatterskab, hå- ber og tror jeg på, at I vil gå på biblio- teket, og, ligesom jeg, finde ud af, han er vor største arbejderdigter!

/b

Et lille P.S.

Marie Bregendahl

Følte Jeppe Aakjær sig overlegen i forhold til kvinden. Ja læs selv her og døm:

***Kom Marie
og sæt dig kun i tavshed ved min
side,
mens jeg kysser din kind og mund
og dine øjne blide-
kysser, kysser og nynner
til hvilke toner, der komme vil,
stirrer ind i din barnesjæl,
til tankerne langvejs ride.
/jeppe***

Den store lægebog

Af Dr. Med. Ludvig Disqué

I "gamle dage" var det ikke så almindeligt at gå til lægen, Der var ofte transport man skulle tænke på, de offentlige transportmidler var ikke lige tilgængelige, alt efter vor man boede.

Mange hjem og gårde på landet anskaffede sig derfor en lægebog, hvor man kunne hente gode råd. I det efterfølgende skal jeg hente nogle af de råd fra "Den store lægebog" fra 1897

Vand til indvendigt brug.

I Begyndelsen af det forrige Aarhundrede og endnu til for 50 Aar siden (paa Priessnitz' tid) ansaa man det for nyttigt at drikke meget vand. Nu er man af den modsatte Mening.

Den megen Vanddrikning er til ingen nytte. Den bløder Kroppens Væv op, fortynder Mavesaften og forstyrrer Fordøjelsen. Just derfor bør vi ikke drikke vand eller kun drikke ubetydeligt til Maaltiderne.

Dyrene drikker kun naar de er tørstige og holder op, naar tørsten er stillet.

Mennesket er det eneste Væsen, som ofte drikker uden at være tørstig, enten det nu er fordi det smager godt eller af Vane eller for Selskabs Skyld.

Ved Diarrhoer hos voksne ordinerer jeg en spiseskefuld Vand hver halve time.

At gaa barfodet

er meget nyttigt ved mange sygdomme. Derved ledes Blodet ned til Fødderne. Især ved Blodstigninger med susen for Ørene, Svimmelhed og Hovedpine findes der intet bedre Middel. Jeg har med Held ordineret det hos Personer, de har haft Hjerneblødning, eller som har vist Anlæg derfor karakteriserende ved rødt Ansigt, Svimmelhed Susen for Ørene o.s.v.

Imidlertid fraraader jeg paa samme Gang at drive det for vidt med denne "Gåen barfodet", man bør sikkert ikke anvende denne Ordination hos alle syge og for alle sygdomme; den kan tvertimod ofte gøre Skade. Brystsyge kan derved let paadrage sig en Forkølelse, og forværre deres Sygdom.

Hjertebanken

Hjertet slaar saa længe vi lever. Banker det imidlertid saa haardt, at vi tydeligt mærker slagene, har vi Hjertebanken.

Denne kan stamme fra legemlig Anstrængelse. f.eks. hurtigt Løb, eller for nervøs Ophidselse, og vi kalder da denne Hjertebanken nervøs. Den forekommer ofte hos blodfattige og nervøse Mennesker. Desuden forekommer Hjertebanken ved alle med Hjertesygdomme.

Leo Skaaning

Indkøbstilladelse til Arbejdstøj

Arbejdstøj, som ikke direkte er mærket Reserveret (et stort R), skal udleveres direkte paa Forbrugerkortet.

(Udskift fra Snedkeren 1943)

For at opnaa en nogenlunde retfærdig Fordeling af det beskedne Kvantum Arbejdstøj der fremstilles her i Landet under de nuværende Forhold, har De samvirkende Fagforbund ført forhandlinger med Direktoratet for Vareforsyning, og der er nu opnået Enighed om hvorledes fordelingen skal praktiseres

Den satiriske tegner Herluf Bistrup forestiller sig Situationen således, når Afdelingsformanden foretager en nøgtern Vurdering

Afdelingerne maa skønne i hvert enkelt Tilfælde.

Da det Antal Indkøbstilladelser, Forbundet dispenserer over er stærkt begrænset, maa vi henstille til at ledelsen

i hvert enkelt Tilfælde at skønne over Nødvendigheden af, at Forbrugerkortet ombyttes med en Indkøbstilladelse og Medlemmerne bør forsøge enhver Mulighed for at skaffe Arbejdstøj direkte paa Forbrugerkortet.

Kun i de Tilfælde, hvor dette er absolut ugørligt, bør der søges Adgang til Køb af det reservede Arbejdstøj, Forbundet vil forsøge at fordele Indkøbstilladelserne under rimelig Hensyntagen til Afdelingernes Størrelse, og i den Rækkefølge Ansøgningerne indløber.

De lokale Fællesorganisationers medvirken.

I Byer hvor der findes Fællesorganisationer, vil Afdelingsbestyrelserne, sikkert være informeret om den Fremgangsmaade, der anvendes her.

Af hensyn til de fagorganiserede Arbejdere kan Fællesorganisationerne faa udleveret det nødvendige Antal Begæringer, som Fællesorganisationerne derefter fordeler til de respektive Fagforeninger, der ønsker at komme i Betragtning. Fagforeningens Stempel skal være i Blankettens venstre Hjørne, derefter vil Ansøgerne fra Folkeregistret faa tilstillet et Forbrugerkort, for saa vidt Begæringen bliver godkendt.

Leo Skaaning

Hårdtslående tillidsmand

ved Jørn Jensen

El-installationsfirmaet Lund & Erichsen fra Herning fejrer i 2012 sit 100 års jubilæum. I den forbindelse har virksomheden husstandsomdelt et jubilæumsskrift, og heri er der en omtale af en af virksomhedens mangeårige medarbejdere og tillige tillidsmand L.V. Lauridsen.

L.V.Lauridsen Arkivfoto

Mange herningensere har en erindring om LV som han blev kaldt. Han havde en lang karriere i det faglige arbejde, bl.a. som formand for Elektrikernes Fagforening og som formand for Fællesorganisationen i Herning (nuværende LO - Herning-Ikast.)

Under overskriften: Hårdtslående tillidsmand, bringes nogle erindringer om LV og her følger et uddrag fra artiklen, idet det skal anføres at LV i ar-

tiklen fejlagtigt er benævnt som L.V. Laursen. Han hed rettelig Lauridsen, men det skal indrømmes at det kunne være svært at høre forskel bl.a. når han præsenterede sig i telefonen.

En af de personligheder, der springer i øjnene ved gennemgangen af 100 års historie hos Lund & Erichsen, er den tidligere tillidsmand L.V. Lauridsen. Den nuværende medejer Sven Bendtsen kalder ham med et smil for "et forfærdeligt menneske", med en speciel adfærd. Denne adfærd var dog ikke mere speciel end at han beklædte posten som tillidsmand i firmaet gennem mange år.

LV præsterede flere gange at true sin arbejdsgiver – Grindsted - med tæsk under lønforhandlingerne. Når parløbet mellem chef og den iltre tillidsmand alligevel kunne fortsætte, skyldes det bl.a. at LV ved flere lejligheder erklærede, at han "gerne ville stikke Grindsted en undskyldning" - en udtalelse som blev fremsat i kollegernes påhør og ikke uden en pæn portion selvfølelse.

Lussing til flabet lærling

Forholdet mellem svende og lærlinge var helt anderledes dengang. Hænderne sad løsere, og i hvert fald enkeltlussinger var langt fra ukendte, heller ikke hos Lund & Erichsen, og

slet ikke når svenden var L.V. Lauridsen. Den nuværende tillidsmand Allan Brygger refererer afdøde Evald Vedel Nielsen - "Valle"- for en selvoplevet historie fra Valles læretid, da han var med LV på job hos en kunde under anden verdenskrig. "Husk at samle jøderne (ledningsstumperne) op" lyder ordren til lærlingen. "Det troede jeg, Hitler tog sig af" lød lærlingens lidt for kvikke replik. For svaret fra svenden & tillidsmanden var en knaldende lussing.

Lærlingens umulige valg

Respekten eller i nogle tilfælde måske frygten for svendens luner kunne være enorm. Således havnede førnævnte Valle som lærling i et umuligt valg. Nemlig da han sammen med LV skulle på job i brunkulslejerne i Søby og derfor skulle med tog fra stationen i Herning. Svend og lærling var sent på den og løb derfor efter toget mellem skinnerne.

"Halt", lød ordren fra en bevæbnet tysk soldat på perronen. Men LV var ligeglad. Han ville nå toget, og lærlingen havde bare at følge med.

Som lærlingen forklarede mange år senere: "Jeg var mere bange for LV end for at blive skudt af tyskerne."

Så svend og lærling ignorerede den bevæbnede soldats ordre og sprang på toget.

Bandede til daglig – men kunne bordbønnen

Ingen kan hævde, at L.V. Lauridsen

ikke ejede social intelligens. Han havde en ræv bag øret og kunne spille spillet. I hvert fald et imponerende stykke ad vejen, hvilket følgende anekdote beviser. Omkring anden verdenskrig var der langt klarere skel mellem troende og ikke troende. Eller mellem de hellige og dem der var alt andet end hellige som L.V. Lauridsen.

Dengang havde Lund & Erichsen ganske meget arbejde i oplandet, bl.a. med egen afdeling i Kølkær, hvor firmaet havde vundet el-arbejdet på byens missionshus. Ifølge den overleverede beretning fra daværende lærling, nu afdøde Evald Vedel Nielsen – "Valle", førte LV et frygteligt sprog, fyldt med eder. Men han var åbenbart i stand til at lægge det fra sig for en tid. Han gik så langt for at indynde sig hos de troende kunder, at han selv tilbød at forrette bordbønnen ved en frokost hos dem. Og slap godt fra det. Lærlingen, som jo vidste bedre, troede ikke sine egne ører.

Men det holdt selvfølgelig ikke i længden. Uvist hvornår blev LV afsløret. Og så var det slut ikke bare med de missionske kunder, men med hele afdelingen i Kølkær.

Således fra jubilæumsskriftet.

L.V. Lauridsen besad utallige tillidshverv indenfor arbejder- og fagbevægelse gennem mange år. Ikke bare i Herning, men også som mangeårig formand for Fællesorganisationernes Samvirke i Ringkøbing amt. Altså forgænger for LO - Ringkøbing amt.

Sluttelig kan jeg tilføje en lille pudsig ordveksling i forbindelse med L.V. Lauridsen. Igennem mit job skulle jeg i forbindelse med LV, og det var sådan, at han i de ledige stunder hvor han ikke var optaget af fagligt arbejde, var beskæftiget på Centralsygehuset i Herning. Dette skete før mobiltelefonens indtrængen i vores hverdag, så jeg ringede til sygehuset og forhørte mig hos omstillingsdamen (dengang var en omstillingsdame fuldt orienteret om hvad der rørte sig i virksomheden) Jeg præsenterede mig og sagde at de havde en elektriker fra Lund & Erikssen ved navn L.V. Lauridsen rendende et sted på sygehuset, og om det var muligt at komme i kontakt med ham.

LV og Anker Jørgensen *arkivfoto*
i baggrunden Fællestillidsm. Børge Nielsen
og Folketingsmand Robert Pedersen.

Damen var flink og venlig og kunne godt sætte mig i forbindelse med LV, men som hun udtrykte det: ”Rendende og rendende”

Jørn Jensen

Faktaboks.

Laurids Videbæk Lauridsen.

Født 14.3. 1915 i Viby J -

død 17.2. 1990 i Herning.

Uddannet elektriker og arbejdede i mange år hos el-installationsfirmaet Lund & Erichsen.

I 36 år på Herning Centralsygehus.

Formand for Elektrikernes

Fagforening i Herning.

Formand for Arbejdernes Fællesorganisation i Herning gennem 14 år.

Formand for Fællesorganisationernes Samvirke i Ringkøbing amt.

Mangeårigt medlem af

Kontaktudvalget i Arbejdernes Landsbank, Herning.

Formand for Efterløns- og Pensionist klubben under Arbejdernes Fællesorganisation.

Formand for Pensionist- og Handicap højskolen.

(Som dog aldrig blev realiseret)

HAMMERUM FRISKOLE.

I ERINDRINGENS SPEJL-

Skrevet af Karla Jørgensen i 1984

37 År - så, længe er det siden, jeg en aprilsdag første gang mødte tanken om en "Hammerum friskole".

Jeg var husmoderafløser, endnu inden dette begreb var stadfæstet som et lønnet job, men konen i huset var på sygehuset, og manden stod med sit arbejde. fire børn samt fem fremmede på kost, så der var, hjælp behov.

En eftermiddag kom til dette hjem en ældre statelig dame. Hun præsenterede sig som Thyra Rasmussen og forespurgte, om man kunne tænke sig, at lade familiens barn undervise i en Grundtvig-Koldsk friskole, eftersom en interesseret kreds havde planer om at oprette en sådan.

Det var vigtigt at få tegnet det krævede mindste antal af skolesøgende børn. Og desuden at have nogle, at se frem til. Manden i huset var dog ikke interesseret, men jeg brød spontant ind i samtalen med ordene: "Hvorfor er I dog ikke kommet til os?"

"Jamen, hvem er du da?", spurgte Thyra, og da det var klarlagt, noterede hun os på listen. Vi kunne dog kun love et barn straks og et syv år senere, men lidt har også ret. Thyra gav mig et varmt håndtryk og udtrykte sin glæde over, at nogen selv meldte sig til.

Nu gik et par måneder, og en dag blev vi kaldt til et samtalemøde på Hamme-

rum Højskolehjem, hvortil var indbudt et leder par fra Palleshave friskole på Fyn. De gav os dels et indblik i en friskoles daglige virke, og dels orienterede de om økonomi og andre praktiske ting vedrørende oprettelse og drift af en friskole.

Mødet var godt besøgt, og der var absolut enighed om, at arbejdet skulle fortsætte. Et udvalg, bestående af Johannes Müller Rasmussen, Sigfred Kølbæk, Signe Kjær Andersen, Søren Christensen, Helga Iversen, Eva Fløe og Kristian Skov Olesen med assistance af Thyra Rasmussen og Kristine Smed, arbejdede nu bravt det næste års tid med at tegne medlemmer og bidragsydere,

En sommerdag i 1948 var de nået så vidt, at der kunne sammenkaldes til stiftende generalforsamling Her blev der redegjort for den øjeblikkelige økonomiske situation, vedtægterne gennemgået punkt for punkt, og med fuld tilslutning fra forsamlingen var den selvejende institution "Hammerum Friskole" en kendsgerning - og jeg indvalgt i bestyrelsen, som i øvrigt bestod af udvalgets medlemmer bortset fra Helga Iversen, som ikke længere kunne afse tid til hvervet.

To landmænd, en fabrikant, en håndværker, en landmandskone og to arbej-

derkoner. Det kunne vel kaldes et bredt demokratisk udsnit af kredsen omkring den fremtidige skole. Der blev dog ytret lidt betænkelighed omkring os to fra arbejderstanden, men det blev slået hen med en bemærkning om, at det måske var godt nok med repræsentanter for dem ”nedefra”.

Det første bestyrelsesmøde blev holdt hos Johs. M. Rasmussen to aftener senere, hvor bestyrelsen konstituerede sig. Johs. Rasmussen og Sigfred Kølbæk var nærmest selvskrevne til de to særdeles vigtige poster som henholdsvis formand og kasserer. Kølbæk havde kontor med regnskabskyndigt personale og desuden forbindelse med revisionsfirmaet Jens Pedersen og co. i Herning. Et firma der gennem alle årene har ydet skolen en solid støtte. Posten som skriftfører lå ikke lige for, men vi tre damer blev bedt om en skriftprøve, som så kom til afstemning, med det resultat, at jeg kom til at føre forhandlingsprotokollen de følgende nitten år.

Nu fulgte en travl tid. Thyra Rasmussen, som boede i stuehuset til sin nedlagte landbrugsejendom, havde tilbudt, at skolen måtte overtage ejendommen, når der blev indrettet en bolig til hende selv i husets tagetage, Der skulle handles, omvurderes optages lån til ombygning, skrives papirer og tinglyses dokumenter.

Der skulle træffes aftaler med håndværkere, indrettes lærerbolig, skolestue, toilet, legeplads, graves ud og

flyttes diger, alt så billigt som overhovedet muligt.

Skolekredsen, som fortrinsvis bestod af valgmenighedens medlemmer, havde tegnet sig for frivillige bidrag, engangsbeløb eller årlige bidrag. Disse bidrag samt værdien af ejendomme dannede det økonomiske grundlag for statstilskud til skolens oprettelse og drift.

Der skulle skaffes inventar, og her kom de gamle skoleborde fra en moderniseret skole ind som genbrug. Alt arbejde, som kunne udføres af kredsens medlemmer - med hånd- eller maskinkraft blev gjort i loyalt samarbejde ad frivillighedens vej, og hvem der ikke havde mulighed for at møde personligt betalte en dagløn til en lejet arbejdskraft. Men både mænd og kvinder mødte trofast, når der blev kaldt. Dette frivillige arbejde blev prissat og gav tilskud.

Hammerum Friskole var en realitet, bygningen stod der, børneantallet var i orden 17 børn at starte med i en to klassers skole, og nu gjaldt det at finde en leder.

Jeg ved, at nogen har spurgt. Hvordan og hvorfor jeg kom ind i arbejdet for friskolen. Måske er stedet for besvarelsen her.

Jeg er fra Fyn, hvor den danske friskoles vugge stod, og da der findes mange friskoler på øen, var det noget jeg fra barnsben på mange måder var fortrolig med. Den skole jeg først gik i, var ledet i grundtvigsk ånd, jeg blev konfirmeret af en grundtvigsk præst, vi hav-

de grundtvigske naboer til alle sider af mit hjem, og dertil var jeg som ung fire år i huset hos et stærkt grundtvigsk ældre ægtepar, præstegårdsforpagter i Kølstrup præstegård, men tilsluttet Kerteminde valgmenighed. Det kræver nogen styrke at bo i den ene ende af præstegårdens stuehus med sognepræsten i den anden ende og tilhøre en anden menighed.

Og hvad har så alt dette at gøre med et lederemne til Hammerum friskole? Jo dette forpagterhjem var barnløst, så de havde adopteret en moderløs dreng, der som voksen kom på højskole. En vinter på Frederiksborg og tre vintre på Askov. Han havde ledet ungdomsarbejde i grænselandet og havde overfor mig engang udtalt. At hans ønske var at blive lærer.

I vores søgen efter et lederemne til friskolen omtalte jeg ham til Johs. Rasmussen som foreslog, at jeg skulle sætte mig i forbindelse med ham.

Gennem købmandskonen i Eskilstrup på Fyn (hun var hans kusine) fik jeg et brev viderebragt til ham. Jeg skrev om skolen, spurgte om han kunne tænke sig at lede den, eventuelt tage den udannelse, han måske manglede.

Hans svarbrev var en stor overraskelse. Han var netop ved at færdiggøre sin uddannelse til lærer på Elbæk lærerskole. Her havde Johs. Rasmussen henvendt sig om et eventuelt lederemne. Forstanderen havde anbefalet Viggo Baun, som han hed, at orientere sig netop om Hammerum friskole, og allerede inden han havde modtaget

mit brev, havde han personligt aflagt et besøg hos Margrethe og Johs. B. Rasmussen, uden at vide at jeg boede i Hammerum og havde med friskolen at gøre, så overraskelsen var gensidig. Han havde hidtil arbejdet i landbruget, men var løbet fra plov og bondekors for at blive lærer, da han nærmede sig de 40 år. Desuden meddelte han, at han stod for at skulle giftes med Dolly Frederiksen, som havde ledet Revninge friskole på Fyn i 20 år. De to blev friskolens lederpar i de følgende seks år. - Ja - i erindringens spejl dukker mange enkeltheder frem, men det er jo netop disse, der skaber helheden.

Karla Jørgensen

Kilde:

Lokalhistorisk arkiv Hammerum 2011

Faktaboks

Karla Jørgensen - 1920 - 2009

Karla var æresmedlem i ASRA. Derudover var hun en flittig skribent til ASRA NYT.

Vi har med stor glæde fået lov af Hammerum Lokalarkiv at bringe ovenstående artikel, som jo tydeligt afspejler Karla og hendes engagement i samfundet.

Lønoverenskomst mellem Fabrikant J.A.Lund, Ringkøbing og Dansk Tekstilarbejderforbund 1912.

100 år er gået siden denne overenskomst blev indgået, og 100 år har givet tydelige aftryk på arbejdspladserne, også i positiv retning må man sige

Når man umiddelbart læser overenskomsten, er den tydeligt delt op i forskellige faggrupper, og i mande og kvindearbejder.

Derudover er det også af betydning hvilken alder man har.

Dengang kendte man ej heller til ”lige løn for lige arbejde”.

Således kan man læse:

Spinderiet

Enhver faguddannet Selfactorspinder betales med 36 Øre pr. Time

Arbejds mænd

Begyndelsesløn 31 Øre pr. Time

Efter 3 Maaneder 32 Øre pr. Time

Efter 6 Maaneder 34 Øre pr. Time

Efter 1. Januar 1914 tillægges 1 Øre pr. Time paa alle disse Poster.

Kvinder 14 - 18 Aar over 18 Aar

Begyndelsesløn 14 Øre 17 Øre

Efter 3 Mdr. 15 Øre 18 Øre

Efter 1. Aar 17 Øre 20 Øre

Efter 3 Aar 20 Øre 22 Øre

Der maa som Følge af disse Lønsatser ingen lønreduktion finde sted.

Overarbejde

Betales med 33 1/3 % for Tiden

Kl. 6 til 9 Aften.

For Akkordarbejde betales et Tillæg af 15 øre pr. Time til Akkorden.

Nat- og Søndagsarbejde betales med 75 % for fastlønnede og 30 Øres Tillæg pr. Time til Akkordarbejdere

Arbejdstiden er 57 timer pr. Uge

I Overenskomstens § 3. står der:

Enhver Væver skal have Lov til at passe saa mange Væve han kan, naar dette forlanges af Fabrikanten.

§ 6.

Naar en Fabrikant forlanger, at en Væver skal oplære en Lærling, skal Væveren herfor have et Honorar af 3 kr. ugentlig i indtil 8 Uger.

Dette beløb betales af Lærlingen, saa snart denne begynder at arbejde selvstændigt, men garanteres Væveren af Fabrikanten. Naar en Væver ikke ønsker at oplære en Lærling, skal Fabrikanten saa vidt muligt tage Hensyn til et saadant Ønske, dog maa systematisk Nægtelse ikke finde sted.

§ 8.

Naar der paa en Fabrik indføres nye Systemer eller Maskiner, hvorved Driften bliver mere rationel og Produktionen forøges, er Fabriksledelsen, naar Lønsatserne ikke er beregnet herpaa, berettiget til at forlange disse taget op til Behandling.

Naar Arbejderne gennem langsommere Gang af Maskinerne, end i Løntariffen forudsat, tror at have Ret til en Forhøjelse af Akkordlønnen, skal et Saadant Spørgsmaal behandles efter § 2.

§ 12.

Arbejdstiden bliver for de Virksomheder, hvor der nu er 57 Timer eller derunder, 57 *Timer*; for Virksomheder, hvor der er 58 Timer eller derover, bliver den 58 *Timer*; Arbejdstid mellem 57 og 58 Timer forbliver uforandret.

Der skal dog intet være til Hinder for, at Arbejdstiden som hidtil paa enkelte Fabrikker inddeles efter Aarstiden, saaledes som Arbejderne og Arbejdsgiveren kan enes om det, idet den gennemsnitlige Arbejdstid ikke maa overskride den for de paagældende Fabrikkers Normalarbejdstid.

Denne Priskurant træder i Kraft fra den 1. Januar 1912.

Dette er kun en lille del af overenskomsten, men med en arbejdstid på 58 timer skal der jo være regler at arbejde efter, selv om man synes dem lidt besværlige.

Leo Skaaning

Kvindelige tekstilarbejdere fra 1915

I 1912 var der røre i Massachusetts USA om arbejdstid og løn for tekstilarbejderne, strejken var ikke kommet til Danmark endnu, men det ulmede under overfladen.

Strejken på 20.000 tekstilarbejdere, mest kvinder og piger, der omfattede indfødte og indvandrere, vandt store indrømmelser på løn, betingelser og timer for hele tekstilindustrien

Til Anker Jørgensen i anledning af 90 års dagen.

Kidnapningen på Venø.

ved Elly Madsen

Op gennem 1980 - erne afholdt Socialdemokrater og medlemmer af Tekstilarbejdernes fagforening fra især den sydlige del af Ringkøbing Amt familielejre på Venø i en stor spejderhytte og med omkring 80 til 100 deltagere.

DUI – er var aktive omkring børnene med aktiviteter lige fra at bygge drager, lave natløb og til at spille teater. Man ankom fredag aften til hyggebål og tog hjem søndag efter frokost og rengøring.

Et år var der rigtig mange børn, og der var mange aktiviteter i gang for store og små.

Samme weekend afholdt Socialdemokratiet hovedbestyrelsesmøde på Langsøhus i Silkeborg, hvor Anker selvfølgelig deltog. Det gjorde Jørn Kofoed, formand i Skjern kreds, også.

Der var lavet aftale om, at han skulle fragte Anker til Venø, hvor han skulle holde én af de politiske taler – for de voksne !!

Anker holder tale.

I DUI- Leg og Virke arbejdede man på det tidspunkt med en kampagne om børnedemokrati. Vi udtænkte den ide, at vi ville kidnappe Anker, og først frigive ham til de voksne, når han havde holdt en tale til børnene. Og det var HEMMELIGT !! Men alle havde vist talt over sig inden aften.

Der blev fremskaffet en landbrugsvogn og halmballer til at sidde på. Vognen blev pyntet med bøgegrene og markblomster og stod i gården og ventede – og ventede – og ventede. Der kom også en regnbyge, men pyt, det gik nok. Sidst på eftermiddagen blev vognen af mange børn trukket et stykke ned mod færgen og skjult bag et læhegn. Og børnene ventede: Hvornår kommer han ?

HB mødet trak ud, men endelig, mens vi spiste, blev der råbt : Anker er på vej !!. Aldrig er en spisesal tømt så hurtigt. Børnene styrtede ned ad vejen mod færgen og gemte sig bag hegnet ved vognen.

Det var aftalt med Jørn, at han skulle sørge for at være den sidste bil, der kom fra færgen. Og vi ventede og kikkede efter biler og biler - men så endelig: Nu

Venøfærgeren malet af Bjørn Søndergaard

Børnene trak vognen ud og stimlede sammen om bilen og var lige ved at trække Anker ud. Han så lige til at begynde med lidt forskrækket ud, men fik så øje på det store banner, de store havde lavet i dagens løb, og sagde så: ”Vent lige lidt, jeg skal have mine sko på.”

Anker kom ud af bilen, blev kidnappet og sat op på vognen - og de ikke helt tørre halmballer.

Nu gik det i fuld fart op mod lejren med en masse børn, der trak og skubbede vognen. Her standsede den, og Anker måtte ikke komme ned, før han havde holdt en tale til børnene. Nu var alle de voksne kommet ud. Anker kom op at stå og holdt alle tiders tale om Børnedemokrati. Så blev han befriet og overgivet til de voksne. Om resten af maden blev spist, ved jeg ikke.

Om aftenen var der på 1. sal børnediskotek – og hvem kom senere op og dansede med børnene:

Det gjorde ANKER.

Det var en herlig oplevelse !! Hvem andre end Anker kunne man have budt det ??

På vej hjem næste dag, blev Anker så glad for de tanker og ideer om børnedemokrati, han havde fået på lejren, at han undervejs skrev en artikel eller et læserbrev og sendte det til aviserne. Det gav vist en del ballade, for det var ikke på socialdemokratiets program osv.

Han fik modereret eller dementeret sine udtalelser, og så blev der ro igen.

Elly Madsen

Anker Jørgensen

Anker Henrik Jørgensen blev født 13. juli 1922 i København som søn af kusk Johannes Albert Jørgensen og rengøringsdame Karen Marie Jørgensen. Som 5-årig blev han forældreløs og voksede op hos sin fars søster, tobaksarbejderske Karla Marie Sofie Jacobsen (f.1890 - d.1975), på Christianshavn. Gift 1948 med Ingrid Kvist Pedersen (f.1922 - d. 1997)

Ingrid og Anker Jørgensen fik fire børn (heriblandt sønnen Peter), og parret boede hele deres liv i Sydhavnen. I begyndelsen af 2008 flyttede Anker Jørgensen på plejehjemmet Plejebo[1] fra lejligheden på Borghjergsvej nr. 1, hvor flere statsoverhoveder har lagt turen forbi 3. sal til venstre. Selv i sine år som statsminister sagde han nej tak til at bo på Marienborg, men blev boende i sin lejlighed.

Kontingent

Kontingent.

Har du fået tomt kuverten?

Sammen med nærværende udsendelse af ASRA Nyt er der i nogle kuverter indlagt en "rykkerskrivelse".

Det er således at langt de fleste af vore medlemmer har betalt kontingent for 2012, men der er nogle enkelte der har glemt det. Vi har derfor tilladt os at vedlægge denne "rykkerskrivelse" sammen med et nyt indbetalingskort.

Vi håber meget at du herefter vil få bragt kontingentbetalingen i orden, da vi i foreningen er meget afhængig af disse kontingentbetalinger. Først og fremmest af økonomiske årsager, men også for at opretholde forbindelsen til det enkelte medlem.

Venlig hilsen

Jørn Jensen

kasserer

Den gamle Redachteurs Klumme

Desværre har den gamle redacteur lagt sig syg, så I må nøjes med mig denne gang. Jeg vil gerne her, med udgangspunkt i redachteurens klumme i sidste nummer, blive nostalgisk.

Det er jo sådan, at Dansk Sprog-nævn har barslet med en ny ordbog. Heri har man fjernet mange gode danske ord, bl.a. 'gibbernakker' og 'dølgsmål'. I kan sikkert finde mange fler.

Er det sådan, at vi skal finde os i, at gamle ord bliver erstattet af smarte og strømlinede udenlandske?

Nej, undskyld mig, fandeme nej! Så Bent, skynd dig at blive rask og kom tilbage på din pind. Du kan, om nogen, blive ved at holde liv i 'det svundne'.

/b

*Den gamle redacteur
Bent Kruuse*